

Mekkora a mi rajzlapunk? Hányszor kisebb, mint a tanterem hosszúsága? Vegyünk minden métert egy centiméternek! Hány centiméter van 1 méterben? Hányszor kisebbítjük a rajzot?

b) Hány méter széles a tantermünk? Mekkora a rajzlapunk szélessége? Ezt is hányszor kell kisebbítenünk akkor? Rajzoljuk!

c) Hány centiméter lett a tanterem hosszúsága a rajzunkon?

Hány cm lett a szélessége?

Éppen olyan alakú-e a mi rajzunk, mint a tanterem?

Miért?

Hogyan kisebbítünk?

Mire kell vigyázni a kisebbítésnél?

Kisebbitve rajzoljuk meg az ajtót!

d) Összefoglalás.

IV. A tanterem kisebbített rajza elkészítésének megbeszélése! Így kisebbítik a térképeket is! Város, község, járás, vármegye térképe mind kisebbített! De rá kell írni, hányszor kisebbítettünk! Mit jelent ez: 1:10? (Ami a valóságban 10 m, az a rajzon 1 m) Mit jelent 1:100? (Ami a valóságban 100, az a rajzon 1.) Tehát mit írunk a mi rajzunk alá? Miért?

Természeti és gazdasági ismeretek.

1939. november 4. hete.

III. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Házunk táján, erdőn-mezőn!

Nevelési cél: A természet jelenségeinek észrevétele és tudatossá tévése.

Szemléltetés. Előzetes kirándulás alapján.

I. Mit láttunk a határban, tegnapi sétánkon? Mit vettünk észre az iskolában, az utcákon, a házak táján? Mit láttunk a kertekben, az erdőben, s a tó partján? Annyi sokat és olyan szépeket láttunk s beszéltünk meg, hogy ezeket ma itt mind összefoglaljuk.

II. Valamint a házban, az udvarban és a kertben, úgy a szabad természetben is lépten-nyomon a legkülönbözőbb állatokra bukkanunk. Némelyek a földben tanyáznak, vagy a föld alatt élnek, mások a levegőben repkednek, ismét mások a vízben tartózkodnak. Nagyon érdekes *megfigyelni* azt, hogy ez a sokféle állat hogyan él, miképpen mozog, mivel táplálkozik s minő szervekkel végzi különböző életműködéseit; továbbá, hogy az állat egész testalkotása, különösen pedig végtagjai, hogyan *alkalmazkodnak* az életmódjához, a szájrészei pedig a táplálékhoz és megszerzési módjához. Szokjunk hozzá, hogy a körülöttünk végbemenő életet és jelenségeket megfigyeljük és az érdekes adatokat föl is jegyezzük. Amint láttátok, nincs az a falu (város), ahol erre alkalom ne kínálkoznék.

1. Kezdjük hát a sétát először a házban és a ház körül.

Legelőször beszéljünk a kutyáról és a macskáról. Milyen a színük, alakjuk, nagyságuk? Milyen kutyafajtákat ismerünk? (Házörző, pinesi, vadászkutya, agár, mészároskutya stb.) Hogyan mozognak (járnak, futnak), feküsznek? Milyen a lábnyomuk a porban, hóban, esetleg vizes lábtól a padlón). Mit tapasztaltatok, amelyikből hallásuk, szaglásuk (kutya) és látásuk a (macska) finomságára következtethetünk? Mit esznek (mit kapnak és mit keresnek maguknak), különösen ősszel?

Hogyan viselkedik a kutya, ha idegen, vagy ha ismerős lép a házba, ha valami harapnivalót szeretne kapni, ha sétálni viszik, ha otthon kell maradnia stb.

Hogyan szűkül és tágul a macska szembogara (pupillája); hogyan fogja meg az egeret (madárkát, galambot); hogyan mosakodik; mikor fon, mikor görbíti meg a hátát? Símogattatók már a szőrét sötétben? Hátúlról előre? Mit vettetek észre? Hogyan torzkodik? Karmait mikor húzza vissza? Mikor állnak ki?

Hogyan viselkedik egymással a kutya és a macska? (Kutya-macska-barátság.)

A ló és a szarvasmarha. Hogyan lépnek, hogyan futnak, hogyan alszanak? Csikó és borjú; tinó és üsző. Tülkös szarv. Mivel és hogyan etetik? Legeléskor hogyan tépi a szarvasmarha a füvet, hogyan mozgatja ilyenkor a nyelvét? Kérődzése. Nyalja-e a sót?

A sertés. Nézzétek meg jól a belső részeit disznóöléskor? (Gége, tüdő, szív, rekeszizom, nyelőcső, gyomor, máj, vesék, belek; — a csontok, gerincoszlop, csigolyák, bordák, mellecsont, lapocka, medence és a végtagok csontjai). Alkalmilag a trichina és borsóka is szóbakerülhet. (Nagyítva bemutatjuk.)

A baromfi. A tyúk és kakas. Mi a különbség a külsejükben? Hogyan járnak, futnak, kapargálnak, repülnek? Hogyan szedik föl táplálékukat, amikor etetik őket? Mikor mennek aludni? Hol és milyen helyzetben alszanak? Mikor ébrednek? Melyik évszakban tojik a tyúk legtöbbit, melyikben a legkevesebbet? Hová rakja tojását s mikor kotkodácsol? Hogyan költi a kotlós csirkéit, hogyan gondozza őket, hogyan védelmezi őket? Szemléljék meg a baromfit leöléskor, különösen a belső részeit! (csőr, láb, csontjai, a mellecsont taraját stb.)

(Hasonló megfigyelések a galamboknál is a dúc előtt, a tetőn, az udvaron, kertben, amikor járkal, ül, repül, turbékol, eszik. Gyűjtsünk tollat!)

A kacska és a lúd. Milyen a járásuk? Milyen hátsó végtagjalk helyzetek? Hogyan repülnek? Hogyan úsznak? Mit és hogyan esznek? Hogyan zsírozza be tollait, hogyan szüresöl és bukik a vízben? Hogyan rázza le a vizet tolláról? Tömés, fosztás.

A vakondok. Milyen a túrása az év különböző szakaiban?

2. Kertben, erdön-mezőn, víz partján.

A mezei pocok, egér, a hörsög és az ürge. Ürge-öntés. Ha találunk ilyen állatokat, szemléltessük a metszőfogait és a pofazsombokat.

Hogyan lapul a nyúl? „Hegyezi a fülét“! Mely hónapokban nem szabad löni? A lelőtt állaton figyeljük meg a test részeit: fogazatát, hasadt ajkát, bajuszát, szemét, fülét, hátsó lábait (viszonyítva a mellsőkhöz), belső szerveit, esontjait.

A tuskédisznó testalkotását: orrát, hogyan gömbölyödik össze, hogyan fogja meg az egeret, a nap melyik szakában látható és hol? Mit csinál? Téli álma. (Télen olykor megdermedve ott találjuk a pajtában.)

A veréb. Hogyan építi fészket és hogyan eteti fiait? Mit eszik? Hogyan és miből él télen?

Hogyan költözik a fecske? Hogy építi fészket, hogyan eteti fiait, milyen a repülése (miközben fogja a rovarokat). Figyeltesük meg hasadt csőrét, szárnyait és farkát.

A gólya csőre, lábai, hogyan jár, kelepel, eszik és iszik? Milyen a fészke? Hová építi? Hogyan fogja meg az egeret s hogyan kapja be a sáskát?

A varjú életmódja télen és nyáron; tavasszal a szántó-vető ekéje nyomán, fészke a fán. Hogyan viszi oda az eledelt. Pusztításának nyoma azon a helyen, ahol tápléléket keresett. Ragadozó madarakat üldöző varjak.

Télen, amikor hó takarja a földet, etessük a madarakat!

III. Összefoglalás. A megsemmisített és megbeszéltek összefoglalása.

Beszéd- és értelemgyakorlat.

1939. november 3. hete.

IV. OSZTALY.

A tanítás anyaga: Magyarország műveltségének fénykora. Mátyás.

Nevelési cél: Nagy volt hajdan a magyar . . .

Szemléltetés: Képek Mátyás király életéből.

Vonatkoztatás: A mai csonka haza viszonyaira.

Megfigyelésre utalás: Hol vannak Mátyásra vonatkozó emlékek?

Vázlat.

I. Számonkérés. Mátyás gyermekkora; Megválasztása; Mátyás anyja; Szilágyi Mihály kormányzó; Frigyes jelölése; bécsúj helyi szerződés; Mátyás török politikája; gseh háború (1468—1478); lázadás Mátyás ellen; háború Frigyesel (1477—1486) Mátyás nemzeti politikája; honvédelem (fekete sereg); Mátyás hadierényei;